# JOSEF ŠKVORECKÝ

SPISY JOSEFA ŠKVORECKÉHO

## Příběh inženýra lidských duší 1

IVO ŽELEZNÝ

**SPISY JOSEFA ŠKVORECKÉHO**

**JOSEF ŠKVORECKÝ**

# PŘÍBĚH INŽENÝRA LIDSKÝCH DUŠÍ I

***Entrtejnment na stará témata o životě, ženách, osudu, snění, dělnické třídě, fízlech, lásce a smrti***

## *Část první*

IVO ŽELEZNÝ
PRAHA

© Josef Škvorecký, 1998

ISBN 80-237-3546-2
souborné číslo ISBN 80-237-3545-4

## Mojí nakladatelce

Za Lojzovo plíživé poslovenštění děkuji své staré kamarádce Jaroslavě Blažkové. Pokud se do toho procesu vloudily chyby jemu cizí, nechť padnou na mou hlavu.

J. Š.

V dny přišed smutné, oddal jsem se smíchu,
oddav se smíchu, byl jsem tesklivý.

*Viktor Dyk*

Generalizovat znamená být Idiot. Partikularizování je jediný znak Hodnoty. Obecné vědomosti jsou ty vědomosti, které mají Idioti.

*William Blake*

Pojďme a přemýšlejme o generacích Člověka.
Stvořen jsa z prachu a hlíny, bezmocný, tápavý;
chřadne, jak listí na podzim uvadá,
bezkřídlý stín, ztracenec,
přelud určený k smrti, sen.

*Aristofanes*

# I. POE

The skies they were ashen and sober;
The leaves they were crisped and sere –
The leaves they were withering and sere;
It was… in the lonesome October…

*Ulalume*

Celý veliký rejstřík myšlení a citů,
a přece v organickém spojení se směšným šlágrem.

*Aldous Huxley*

*Milý Dane,*

*předem mého dopisu přijmi srdečný pozdrav a milou vzpomínku. Jsem v lázních Karlsbad už týden a mám se dobře. Jsem v lázních od akse Rajnarda Hajdrycha. To je akse pro dělníci kam dřív jezdili jen boháči nyní můžou též dělníci. Jídlo je 4 x deně snídaně chleba s umělym medem neb marmeladou objed kde je maso 3 x týdně svačina čaj a housky v neděli koláč a večeře též vidatná jako vpoledne. Je to akse od Říšského Protektora Rajnarda Hajdrycha pro dělníci. Dřív takové akse pro dělníci nebyli. Mně vybral pan betrýpslajtr Schilink že pan doktor Sélich mu řek že mám stíny na plicích tak abych nedostal tuberu tak mi zařadili do akse Rajnarda Hajdrycha pro dělníci. Mám se dobře. Ještě děláš na mesršmitech? Já uš se s akse Rajnarda Hajdrycha do fabriky neurátim neb jsem se přihlásil dobro volně do Říše že tam potřebujou vyučený lidi a víc platěj kde se pracuje na noční. Napíšu ti zase z Říše měj se též dobře škoda že tě nemůžou taky zařadit do akse Rajnarda Hajdrycha neb to je akse pro dělníci ale třeba by tě též zařadili že teď děláš ve fabrice je to tu moc pěkný. Závěrem mého dopisu přijmi srdečný pozdrav sem už mi nepiš neb za 6 dní odjíždím do Říše odtamtuď ti pošlu adresu tak že mi napiš. Závěrem mého dopisu přijmi srdečný pozdrav a milou spomínku!*

*Tvůj přítel Lojza*

❖ ❖ ❖

Za oknem, které je úzké a vysoké – skleněná gotická nudle –, studený kanadský vichr míchá dvě běloby: rozbitý sníh, jenž se jako prach sype z černavých mračen nahoře, a sněhový prach, který vichr zdvíhá z pláně táhnoucí se od Mississaugy na jih, k jezeru Ontarijskému. Rozbitý sníh víří bílou pustinou, kde není nic, jen pár holých zčernalých stromků. Kolej stojí v divočině. Očekává se, že za několik let se město Mississauga rozroste a kolej pak získá pestřejší okolí. Zatím je v pustině, dvě a půl míle od nejbližšího developmentu rodinných domků. Ale ty už nejsou jeden jako druhý – od dob George F. Babbitta se tu něco naučili. Možná je poučila literatura. Familyhauzů

jsou nejmíň čtyři typy, střídají se v nepravidelných intervalech, takže development působí dojmem švýcarské vesnice načrtnuté nějakým hodně stylizujícím malířem. Pohled je na ni pěkný.

Jenže ji nevidím; leda vnitřním zrakem, jak mi těkají myšlenky. Skutečnýma očima vidím bílou, studenou, vichrnou kanadskou pustinu. Často takhle vnitřním zrakem vidím mnoho krásných věcí, které jsem spatřil na vlastní oči v téhle zemi měst bez minulosti. Skájlajnu torontských mrakodrapů třeba, černých, bílých a pokrytých zlatými zrcadly. Temena mají vražená do mlhavých mračen, svítí jako zlaté šachovnice do večerního přísvětlí prérie a za nimi zapadá slunce, veliké jako Jupiter a rudé jako anilínový rubín, to všechno na zelené obloze soumraku. Bůhví čím to, že zelené. Asi tím, že je to v Kanadě. Srovnávám to panorama s Račanama a připadá mi krásnější, ale objektivně vzato je to asi stejné. Země je krásná všude. Krásnější je tam, kde je člověku dobře, a dobře je mu tam, kde už nic neodkládá do budoucnosti, protože nemusí a protože z budoucnosti už mnoho nezbývá. Kde pozbyl strachu, protože se není čeho bát, ani obecně – mají tu sice rovněž stranu, ale strana zatím nemá moc – ani osobně: tady není česká literární kritika, nesestavují se tu žebříčky spisovatelů podle velikosti. Mé romány, které tu vydává krcálek paní Santnerové, se pouze čtou, ale skoro nerecenzují; není, kdo by je recenzoval. Ti dva nebo tři vděční amatéři, co o nich píšou do exilového tisku, vmáčknuti mezi inzeráty na šibřinky a na Tuzex, rozumějí nanejvýš čtení, nikoli literatuře. V Saskatchewanu žije sice pan profesor Koupelna, jemuž dodávkový obchodní dům Passer v Chicagu přibalí občas do zásilky domácího jamu a pražské šunky jako bonus knihu. Kniha probudí v panu profesorovi divošský instinkt a on se domnívá, že je kritický duch. Pošle potom útok do čtvrtletníku Společnosti pro vědy a umění, ale naštěstí útočí z výšky tak velikého vzdělání, že většinu členů Spo-lečnosti věd jeho atak odradí. Jeho vzdělání má taky příliš veliká bílá místa, takže u těch, které neodradí, mine se účinkem.

Je mi dobře. Je mi zatraceně, nebezpečně dobře v téhle pustině.

Sheila Ellwood, překrásně nazrzlá a nezřízeně pihovatá Irka z Burnham Lake Settlement, drmolí mi za zády referát o *Pymovi*. Chce jej mít z krku, já naopak si přeju, aby mluvila hodně dlouho, protože pak nebudu muset dlouho mluvit já. Samozřejmě poznávám, odkud to opsala. Ale minimální akademický standard má: neopsala to z Colesových taháků, ale z docela solidní knihy profesora Quinna, a opsala to pečlivě, a nevynechala nic. Právě, ač jsem ji o to nežádal (ale je to v Quinnovi), srovnává *Pyma* s *Bílou velrybou*. „Úvodní věty jsou prakticky stejné: ‚Jmenuji se Arthur Gordon Pym,' a ‚Říkejte mi Ishmael.' Oba hovoří o městě Nantucketu. Některé postavy v obou románech se obírají skrytými významy: Pym a Peters významem hieroglyfů vrytých do skal na ostrově Ts–" No ovšem! Škobrtla o slovo slovansky začínající souhláskovým klastrem, „– Tsalal. Posádka Pequodu významem zlatého dublonu, který Achab přibil ke stěžni. Pym a Augustus na počátku příběhu téměř zahynou na moři – Ishmael navštíví velrybářskou kapli a studuje pamětní desky námořníků zahynulých na moři…" Hledím do bílých vírů za oknem, a – příjemně v teple – vím, jak jsou nelidsky ledové. Trochu je slyšet vytí větru a mně ve vnitřním sluchu zní ruské verše, jež jsem včera předčítal prérijním mláďatům. Poe, obávám se, je nudí, v televizi hrajou horrorovitější horrory, a snažím se jim ho, jak můžu, zpestřit. Předčítal jsem jim tedy ruské verše. Taky proto, že jsem opět jednou podlehl hloupé, jenže snad nezlikvidovatelné tendenci vysvětlit nevysvětlitelné. Irena Svenssonová, dívka s krásně pohrdavým obličejem (je to sebeobrana), vstala a prohlásila, že *Havran* je bezcenný sentimentální kýč. Udělala to ze msty: všimla si, že se mi zadrhává hlas (nemohu si pomoct, jsem sentimentální), vždycky když čtu verše… *if, within the distant Aidenn, / It shall clasp a sainted maiden whom the angels call…,* a tak se domnívala, jak chytře a přede všemi se mi pomstí za to, že jsem ji minulý semestr, v soukromí své kanceláře, skoro dvě a půl hodiny sadisticky mučil. Nasadil jsem tehdy profesorskou masku a jako zupák jsem položil nezodpověditelnou otázku: „Jak je to možné? Proč jste to udělala?", ale děkanovi jsem ji přirozeně pro její plagiátorství neohlásil. Na konci kru-

tých dvou hodin jsem jí milostivě povolil napsat nový papír, ovšem do rána příštího dne, čímž jsem jí zajistil příjemný večer. Žádné holce, která se jmenuje Irena, nejsem schopen provést něco skutečně zlého. To je inhibice z dávných let. Irena Svenssonová tedy napsala nový papír a myslela si, že mě převezla. Ale měla smůlu. V prvním papíru podcenila mou profesorskou učenost, v tom druhém nepočítala s českým zákonem schválnosti. Koupila si jej od *Term Papers, Inc*. a ti podvodníci jí střelili papír, který prodali přede dvěma lety hezounké Číňance Joan Pak Wong, když si k nim tehdy zašla nepřímo na mou radu: musel jsem od dívenky z Trinidadu mít totiž aspoň jeden papír, kde by každé druhé slovo nebylo špatně a nevyskytovala se orientální mystéria à la „Tento román je román. Je to veliké dílo, neboť je v podobě knihy". Jinak bych ji s klidným svědomím nemohl pásnout. Nevím vlastně, proč jsem měl svědomí neklidné. Asi to byl rovněž spíše sadismus, neboť papíry po profesorech nikdo nečekuje. Ostatně, kdyby čekoval, byli bychom oba, Joan Pak Wong i já, stejně v maléru: zakoupené dílo tak bezmezně převyšovalo předchozí hurvínkiády, že rozdíl by šel vysvětlit leda lobotomií. Zkrátka a dobře: anonymní písař *Term Papers, Inc*. střelil papír už jednou střelený panence z West Indies, Ireně Svenssonové, takže seděla u mě v kanceláři podruhé, já měl podruhé nasazenou masku profesora a trýznil jsem ji tentokrát téměř tři hodiny, až se v slzách přiznala. Byla to rozkoš, vidět pohrdavý obličej s pyšnou pusou sofistikované mladé dámy najednou něžně rozpuštěný do podoby tváře nejisté holčičky z Oshawa, Ontario. Říkal jsem si však: Kde zůstal její ženský instinkt? Copak ta deodorantem a levandulí vonící švédská holka nevidí, že já ji přeci jakživ děkanovi neprásknu?

Ale nebyl to v ní ani tak nedostatek instinktu, jako nedostatek mé zkušenosti. Nemohla vědět, že i kdyby se nejmenovala Irena, život mě imunizoval proti jakýmkoliv oznamováním jakýchkoliv provinění jakýmkoliv autoritám. Zábrana ve mně je neproniknutelná jako železná opona. Žil jsem příliš dlouho v zemi, kde i nejčistší pravda, je-li oznámena, promění se v lež na základě na Západě málo známých zákonů marxleninismu.

A tak jsem tehdy Ireně Svenssonové poručil, aby vzala pero a papír. Vzala Parkerovu stříbrnou propisovačku a svůj absurdní kanadský linkovaný blok a přede mnou musela pak další dvě hodiny smolit papír na téma *Funkce barev v Hawthornově Šarlatovém písmeni*. Potila se tak, že levandulí slabě pronikala vůně holčičí tělocvičny, a jak hryzala Parkera, vylil se jí z něho věčný inkoust do úst, takže pak čtrnáct dní chodila na přednášky se rty jako mrtvá Ligeia.

A já tedy podlehl bláhovému sklonu udělat ze čtverce kruh a pošetilé snaze ukázat zcela iracionální Irence a zcela prérijním dětem z Edenvaleské koleje, že, jak praví Hemingway, je-li něco napsáno dobře, může to mít mnoho významů, přinesl jsem si na přednášku Jesenina Volpina.

Vířící bílá vichřice za oknem teď dokonce filigránsky rozdrnčela sklo, dokonale zapuštěné do chromovaného rámu, a slyším Poea, slyším ho vnitřním hlasem rusky:

*Kak-to nočju v čas terora*
*Ja čital vpervije Mora –*

Tvrdá ruská r zarachotila poloospalou posluchárnou, bylo to taky v zimě, za oknem vichřice, týden před vánočními prázdninami. „Laciné, mechanické vnitřní rýmy," říkala Irena a opovržlivá pusa malovala křivky jako samoznaky nenávisti. „Ne nadarmo ho už současná kritika nazývala *jingle man."* Bylo zřejmé, že na pomstu se dobře připravila studiem pramenů. „Ve skutečnosti je jeho monotónní poezie jenom slabým odvarem romantické poezie anglické a sotva co může dát moderní sen–" škobrtla, „senzibilitě." Měla po efektu. Třída to sice nepoznala, ale shodila se přede mnou a zrudla vztekem.

*I v somneni i v pečali*
*ja šeptal: „To drug jedva li,*
*vsech druzej davno uslali –"*

Slzy mi vstoupily do očí. Chtěl jsem Irenu zpražit, ale nemohl jsem. Na chvíli jsem musel přestat číst, počkat, až Pavlo-

vovský reflex poezie a zkušeností, národních i mezinárodních, z fašistických i komunistických impérií, odezní. Irena byla na koni, protože si to *tabula rasa* jejího mozečku přirozeně vyložila jenom jako další doklad mé směšné sentimentality. Oči mi klouzaly po azbuce:

*O Prorok, ne prosto ptica!*
*Jest li nyne zagranica,*
*Gde svobodnyj ob isskustve*
*ne opasen rozgovor?*
*Jesli jesť, to dobegu li*
*ja v tot kraj ne vstretiv puli?*
*V Niderlandach li, v Peru li*
*ja rešil by staryj spor –*
*Romantizma s realizmom*
*do sich por ne končen spor!*
*Karknul Voron: Nevermore!*

Sheila kuňká, a už to brzo bude mít z krku. „Neexistoval spisovatel, který by byl více soustředěn na naprosto osobní zkušenost. Byl to první a největší umělec abnormální psychologie. Jevil tendenci nořit se do problémů, jejichž řešení předpokládá téměř geniální důvtip, aniž vyžadují jakoukoli životní zkušenost.“ Vystřídala své nepřiznané prameny a nyní papouškuje Krutche. Hledím do metelice, chodbou bílých vírů rozvážně kráčí veliký, vypasený havran, nebo prostě nějaký černý kanadský pták, a z bílé mlhy se noří přízračná loď kapitána Guye –

*„Nikagda!“ skazala ptica…*
*Za morjami zagranica…*
*Tut vlomilis dva soldata,*
*sonnyj dvornik i major…*

Vnitřní rýmy, mechanické vnitřní rýmy uchlastaného rolničkáře. Irenka si zlostně sedla, přece jen poněkud vítězná Pyrrhovým vítězstvím, já vztekle zvládl slzy, pomsta za dvojí od-

krytí a do třetice ponížení – rtíky byly dosud trošku akvamarínové – byla dokonána.

*Pered nimi ja ne šarknul,*
*odnomu v lico lišč charknul –*
*No zato kak prosto garknul*
*černyj voron: Nevermore!*
*I važu, važu ja tačku,*
*povtorjaja: Nevermore…*
*Ne podnjatsja… Nevermore!*

Musel jsem dělat, že smrkám, dlouho smrkám… neuctivé oči dětí prérie na mně spočívaly se zvědavým zájmem. Začal jsem předčítat vlastnoruční anglický překlad, který všechno zavraždil: rachotivá ruská r, Poeovu nejsmutnější samohlásku o, daleko, daleko smutnější v ruštině než v jazyce génia avonského, toho dvorního patolízala – ale mně v uších drnčela dál ruština a přes absurdní vzdálenost dlouhého století a velikého oceánu vykládala EAP s nesrovnatelně obrovštější znalostí než profesoři – s životní znalostí, již Poe nějakým tajemstvím osudu a navzdory Krutchovi měl – ne že neměl –, se znalostí, kterou nemá Joseph Wood Krutch –

*…Potomu čto s davnych por*
*Ja bojus drugoj pučiny*
*v carstve, grjaznom s davnych por…*
*Karknul Voron: Nevermore!*

„Nebude-li se Pymova pouť interpretovat jako pouť Mysli, pak to není nic jiného než jedno z mnoha docela obyčejných vyprávění o dobrodružstvích na moři.“ A Sheila přestane, jako když utne. Otočím se. Sheila na mě kouká zelenýma, irskýma očima, trochu v rozpacích, ne ze mě, ale z toho, že se musí před třídou intelektuálně producírovat; s předčasným cynismem dětí z Etobicoke to není tak žhavé. Skončila předčítání plagiátu a zbývá jí přežít ještě jednu nepříjemnost: zodpovědění mých otázek, pokud ovšem na něco budu zvědavý.

Rozhlížím se. Ted Higgins, kvortrbek University Blues, zakryt Davidsonovým vydáním Poea, svačí. Irena Svenssonová si provokativně (také část pomsty, ten ostenativní nezájem) maluje nehty něčím, o čem je přesvědčena, že je to krásné. Vypadá to jako stříbřenka na roury od kamen. Vicky Heatheringtonová, která ve školním jazzbandu (ano, mají dokonce swingband, ne rock-group. V něm hrají muzikanti. Ostatní samozřejmě dělají rámus hned v několika elektronických řachačkách) fouká na trombón, flirtuje s vlasatcem jménem William Wilson Bellissimmo, naježeným jako jeho zamerikanizované trojdvousouhláskové příjmení. Dělá to fyzicky: cosi drží v pravé ruce, tahají se o to a Bellissimmo přitom má ruku kolem Vickyných trombónem vypěstěných ňader, jež se dmou pod T-shirtem, a na něm křiklavý portrét muže. Když jsem se jí ptal, kdo to je, a očekával neznalost, sdělila mi, že je to vlastní portrét Van Cocka. Za těmi laškujícími milenci na mě, skrze mě, hledí smutňoučké oči Veroniky Prstové, melancholické dívky z Vinohrad, která sem utekla z Kuby a hned první týden se poprala s Hakimem, jenž byl na Kubě na brigádě.

„Myslíte, že to je pravda?“ tážu se Sheily, „Že *Pym* opravdu je buď pouť Ducha, nebo obyčejný thriller?“ Okamžitě se zatvrdí. Žádný názor na to přirozeně nemá, ale to nemůže říct. „Ano!“ praví tedy vzdorně, mě nespoutané myšlenky odnesou do dřevěné kabiny v dřevěné lodi kapitána Guye do dávného prvního času terora, jak jsem vždycky před usnutím plul s Julesem Vernem na té lodi, průrvou mezi obrovskými ledovci po černomodrém moři, v alabastrové bráně jižní průrvy nízko nad obzorem zářilo vlažné slunce a před lodí se náhle rozložilo klidné, mírňoučce zčeřené moře, za ním v dálce pevnina a na ní, nesmírně daleko, divoké, fialové hory. Proč a odkud fialové, to jsem ještě nevěděl. Ve vzduchu vířily arktické vlaštovky – spatřil jsem Poea, škrábajícího husím brkem v studené místnosti v zimě, v nějaké chatrči v Baltimore, jako já v té posteli, v té dřevěné kabině, zavřený neproniknutelnou oponou protektorátu Böhmem und Mähren, oddělený od přístupů do krásných Arktid, on oddělený chudobou, snící na papíře o Wilkesově expedici, na niž nevzali Jeremiáše Reynoldse –

jak na smrtelné posteli vydechuje jeho jméno – proč? Protože to měl být jeho život? V krásné a příšerné svobodě fialových hor šílenství? A nebyl: uplýval v příšerné nesvobodě bídy, nevyvětratelného smradu novoanglických chatrčí. Pouť ducha? Pouť v duchu. Velice konkrétní, nádherné klukovské dobrodružství. Jenom bohatí, úspěšní, důležití, mocní přestávají být kluky a holkama…

Ty slzy. Byla asi ostuda. Anglosasové jsou – praví tradovaná moudrost – nesentimentální. Anglosasové Bellissimmo, Hakim, Svenssonová. Ale Irena už neřekla nic. Zkoumala mě šedivýma severskýma očima a neřekla už nic o láci vnitřních rýmů rolničkářových. Snad aspoň jí se zalíbila exotická rachocení, *Kak-to nočju v čas terora, ja čital vpervije Mora* – neřekla nic a pozorovala mě bez protestu, přemýšlivě, pátravě zpod Vidalem Sassoonem nakadeřené kštice. K mému překvapení – sadisticky jsem jí udělil cé minus jako výslednou známku frešmenského kursu – zapsala si letos můj kurs pro sofomóry, zčásti opakující (teoreticky: prohlubující) látku loňského kursu, kde ji potkaly hned tři karambóly. Opět jsem v něm probíral Poea. Papíry měla tentokrát bezvadné, snad si na ně najala nějakého teaching assistenta – nebo se dokonce učila – a většinou byla zticha, pozorovala mě… *kak-to nočju v čas terrora… Morra… Morrra* –

Odjakživa jsme byli obklopeni hrůzou, a příslušnou krásou –

❖ ❖ ❖

*Milý Dáne,*

*pamatuješ se na ten nádherný verš/rým:* Umřela, řekněme, že měla úbytě./Úbytě to je to, co hbitě hubí tě? *Nevím, proč mi stále zní v duši, ať se pokouším spát, nebo ať se držím stříkačky, když se ženeme hasit. Snad se musím držet také něčeho krásného – v duchu. Ale je to krásný rým? Proč je krásný? Úbytě přece nic krásného nejsou. Objevil jsem tu nového básníka, jmenuje se Erich Kästner. Náš Einsatzführer Ernst Hübel mi půjčil jeho sbírku* Eine kleine lyrische Hausapotheke. *Nádhe-*

*ra! Třeba:* Ein Mathematiker hat behauptet,/ daß es allmählich an der Zeit sei,/ eine stabile Kiste zu bauen,/ die Tausend Meter lang, hoch und breit sei.// In diesem einen Kubikkilometer/ hätten, schrieb er im wichtigsten Satz/ sämtliche heute lebenden Menschen/ (das sind zirka zwei Milliarden) Platz!// Man könnte also die ganze Menschheit/ in eine Kiste steigen heissen/ und diese, vielleicht in den Kordilleren,/ in einen der tiefsten Abgründe schmeißen.// Kreischend zögen die Geier Kreise./ Die riesigen Städte stünden leer./ Die Menschheit läg in den Kordilleren./ Das wußte dann aber keiner mehr. *Co tomu říkáš?*

*Píšu Ti o tom takhle otevřeně, protože jeden kamarád má Urlaubsschein a jede do Hradce; pošle Ti tenhle dopis odtamtud. Erich Kästner totiž žije ve Švýcarsku. Musel se z Německa ztratit, sotva to tu vzali do ruky hitlerovci. Náš Einsatzleiter u nich ale není. Domluvili jsme se, když mi jednou náhodou při inspekci ubikace přišel na Eliota.* Because I do not hope to turn again/ Because I do not hope/ Because I do not hope to turn – *říkám si tyhle verše také často. Otec Ernsta Hübela je Schulrat, profesor na gymnasiu, je u nich, ale jenom proto, aby mu dali pokoj a aby neměl nepříjemnosti kvůli něčemu, co dělal před Machtübernahme. Není to absurdní, Dane? Když jdu po ulici v uniformě Technische Nothilfe, vypadám jako esesman. A tím víc Ernst – je blondýn, má modré oči, podobá se poněkud Heydrichovi. A jak jdeme vedle sebe, recitujem si polohlasem Kästnerovy verše, střídavě každý jeden. Já:* Da lägen wir dann, fast unbermerkbar, *a on:* als würfelförmiges Paket. *A zase já:* Und Gras könnte über die Menschheit wachsen. *A náš Einsatzleiter:* Und Sand wurde daraufgeweht.

*Život je krásný, Dáne, ale kdyby nebylo poesie* – Uviděl jsem náhle v pachu novin tona/ sníh a velkou podobiznu Edisona –

*Dej na sebe pozor, milovaný Dáne! Musíme přežít válku. Potom…*

*Tvůj Jan*

❖ ❖ ❖

Měl bych si patrně s Irenou Svenssonovou něco začít. Jeví všechny příznaky očekávání. Mohla by to sice být moje dcera, ale koneckonců, jsem tu obklopen aureolou muže, jenž prožil život v policejních diktaturách a za války byl v protinacistickém odboji. Když se tím vytahuju před dívenkami z Chitagoogy a z Yellow Pants, chytře tomu neříkám *resistance group,* nýbrž *guerilla group;* ten výraz spíš znají a asociuje jim s bombami. Tento zajímavý muž provozoval navíc povolání spisovatele, v policejních diktaturách tak nebezpečné. Popravili mu nejlepšího přítele – samozřejmě dělám ze soudruha Huberta Steina nejlepšího přítele, ačkoliv mě nikdy ve zvláštní lásce neměl. Ale s jeho popravou je to čistá pravda – nebo špinavá pravda –, které trochu imaginace neuškodí. Nakonec tohoto muže vyhnaly z vlasti sovětské tanky, je ve svých osmačtyřiceti fyzicky zachovalý a má přirozeně vlnité vlasy, prokvetlé stříbrem, které se díky *Dry Looku* lesknou vůbec nejinteresantnějším *dull shinem.*

Měl bych tedy s Irenou Svenssonovou neváhat. Podle veřejného mínění jsou dnešní kanadské holky snadno svolné k nejlepšímu. Z osobní zkušenosti to nevím, moji potřebu v tom směru zatím plně kryje Margitka. Ale od té doby, co jsem mluvil s Larrym MacAlearem, o té svolnosti trošku pochybuju. Larry se nějakým omylem octl ve frešmenském kursu, kde řadě mladých akademiků dělalo potíže vyslovit slovo *ratiocination* a Larry si pro zábavu četl *Finnegans Wake.* Lezl za mnou do kanceláře a zaváděl na to řeč. Nemohl jsem mu ovšem říct, že mě Finnegans Wake nudí, a tak jsem vždycky odváděl řeč od Joyce a zaváděl ji na Larryho kolegyně. Larry byl mohutný fousáč, učesaný na Krista, zrzavý, v modelově roztrhaných džínsech, jimiž na zadnici prozařovaly *jockey shorts,* takže měl sexappeal. „Není to tak horké, jak se říká," pravil. „Jenže co se říká, je víc *newsworthy, you know.* De facto si ale většinou hlídaj své –" se samozřejmostí své neinhibované generace použil pro ženské přirození slova o čtyřech písmenech. Pokud jde o jazyk, není zde skutečně zábran, a jsem přesvědčen, že ani Irena Svenssonová by před tím slovem neucouvla. Kdyby však mělo dojít k fyzické manipulaci se čtyřpísmenkovou částí

těla – „–protože skoro všem jde o akademický titul. Víte, o který?“ „M. A.?“ navrhl jsem, na doktorát ani při demokratických požadavcích Edenvaleské koleje většina dívek nevypadala. „M. R. S.,“ pravil fousáč a mazaně zamrkal očičkama. Chvíli jsem nechápal. Jenom chvíli. Pak jsem pochopil. S nedůvěrou – přece *Women's Lib –,* ale věděl jsem, že všechna radikální hnutí nadělají rámusu neúměrně k počtu svých skutečných stoupenců. Samozřejmě. *Mrs.*

Takže kdoví. Ale začnout bych si patrně měl. Vytrvale mě pozoruje krásně vyšisovanýma očima z Kiruny, kde prý měla kdysi dědečka majitelem železných dolů, v tom městě půlnočního slunce. Jak hezky by se jí muselo zrcadlit v panenkách z něžné ocele, v plavých vlasech. Vždycky – na rozdíl od smutečních vrb uniformní většiny – je má pečlivě a nákladně nakadeřené. Nehlásí se. Když ji vytasím, odpovídá tak, že to vypadá, jako by mnou uložené knihy skutečně četla, a že na mé přednášky se dokonce šprtá z profesorských knih. Pusu má pořád pohrdavou, ale EAP už nezlehčuje. Nedávno dokonce přispěla do diskuse – a to se výjimečně sama přihlásila – poznámkou, že Poe byl vynikající vizuální umělec, čímž nemyslím, pravila, jeho romantizující deskripce vysněných interiérů, ale jeho *realistické* vizuální postřehy. Jako příklad uvedla popis exploze lodi Jane Guy na ostrově Tsalalu. Pochválil jsem ji a zauvažoval, že snad má dokonce vskutku literární, téměř spisovatelský cit – třeba letos píše své papíry opravdu sama, alespoň na žádný rozbor téhle scény jsem si z profesorských knih nepamatoval. Možná že je to tím, že v nich nejsem nejsečtělejší, ale když jsem pak černošedobílou edenvaleskou pustinou ujížděl domů vstříc třpytícím se věžím torontského dauntaunu, najednou mi blesklo, že jsem tuhle scénu vychvaloval loni ve frešmenském kursu já sám. Co to Ireně ubralo na literární inteligenci, to jí to přidalo na zajímavosti.

Jenže už to není tak snadné. Kdysi jsem snadno hoříval, a hořel jsem s potěšením. To už dnes nejde. A o zdraví se mi dobře stará Margitka.

Tenkrát to snadné bylo. Pro simulovanou neschopnost mě vyhodili ze svářečského kursu a dovedli k vrtačce. Měli tam

dvě, u druhé stála dlouhá holka v rozedraném svetru a zválené sukni. Dlouhá, kostlivá holka s moc hezkým bílým obličejem, v šátku na babku a s nohama v přízových punčochách, přes něž měla ještě tisíckrát seprané lyžařské ponožky. Ponožky vězely v horáckých mužských šněrovacích škrpálech. Pohlédla na mě, černé oči jí žhnuly, a já na místě shořel jako Jan Hus.

„Budeš dělat frzenky," nařídil mi mistr Vachoušek. „To snad nezvoráš. Ale musej se dělat přesně na kalibr, tolerance plus mínus půl milimetru. Norma je deset minut na jeden kříž, a kříže pak budeš nosit na druhej takt, támhle Švestkovi a Hetflajšovi. Tady Naďa ti všecko ukáže."

Kývl na kostlivou holku. Ta se zazubila. Doslova. Připomnělo mi to Berenici. Měla opravdu překrásný, zdravý chrup a hubu od ucha k uchu. Když jsem pak trochu poznal její rodinné poměry, nešlo mi do hlavy, jak při vší mizérii celou válku může mít tak zdravé zuby. Až tady v Torontu jsem z brožury v čekárně pana doktora Žížaly vyčetl, že hladovějícím rasám se zuby nekazí, protože nemají na cukr. U Jiroušků neměli. Sladili cukerínem. „Mhmmmm!" vzdychla Naďa blaženě a spolkla na jedno ukousnutí celý povidlový koláč, které občas i za války pekla moje máti, neboť její bratr, ředitel panství hraběte Czernína, nám nedal nejen zahynouti, ale ani nuzovat. „Mhmmmm, to je dobrý!" řekla. „Nemáš eště?" Věnoval jsem jí tedy všechny čtyři svoje koláče, díval jsem se, jak je virtuózně polyká, a měl jsem radost, že jí chutná. Když jsme se potom líbali, voněla jí pusa místo obvyklým chlebem po marmeládě. Ale pak mě odstrčila a řekla:

„Nechej mě!"

„Ale Naděnko!"

„Franta to na ně pozná."

„A co má bejt?"

„Já ho mám ráda."

„Mě snad taky, ne?"

„No taky. Ale ty si ně nevemeš."

Tím mě utřela. Na sňatek jsem skutečně nepomýšlel. Nebyl jsem proletář jako Naďa. V duchu jsem měl příliš dobře zakotvené přesvědčení, než se muž může oženit, musí nejdřív něčím

být. V mém případě to znamenalo univerzitu, tou dobou zavřenou. Naďa byla taky starší a její Franta byl přadlák, přeškolený – na rozdíl ode mne úspěšně – na svářeče. Líbali jsme se na ferrofluxu, v takové kukani, vždycky když Vláďa Nosek se šel ulejvat na hajzl. Zamykal nás tam. Pak odmykal – přemrštěně dlouho – přestali jsme se honem líbat a Naďa zrudla. Ale pokaždé tam se mnou šla znova.

„Taklenc si to podržíš," vysvětlovala mi a kostlivou ruku s přelámanými nehty a zanícenými oděrkami položila na duralový kříž, „ale pravačkou nesmíš na vrták moc tlačit. Dyž se ti zdá, že už je to dost vyvrtaný, dáš do frzenku kalibr." I to předvedla. Kalibr byl železný kuželík s držátkem, a zapadl do kónické prohloubeniny jako ulitý. „Ten musí pasovat. Rači dyž vrtáš, tak aby ti kalibr malinko čouhal," pravila. „To se pak dycky dá na slabej dotek doďát. Dyž to uďáš moc hluboký, tak je to zmetek. A to by ti mistr vynadal."

Hleděl jsem na duralový kříž, a jak ho holka obratně zpracovávala.

„K čemu to vlastně je?" Nezajímalo mě to, ale chtěl jsem s ní kecat.

„Přeci na eroplány. Mesršmity. Do těch frzenků přídou štyry šrouby, jak držej buben."

„Buben?"

„S municej," pravila. „Do mašinkvérů."

„Mesršmit bé ef sto devět ef," přednášel Benda. „Nestačil palebnou sílou na spitfajry, tak mu přidali dvě palubní děla ráže dvacet milimetrů, jedno pod každý křídlo. Dovnitř do křídla se nevešly, tak sou pod křídlama v takovejch plechovejch krytech. Vypadá to jako vobrácená vana."

„Já vim," řekl jsem. „Šroubujou je v dokončovacim taktu."

„Vevnitř je jenom buben s nábojema. Na tom duralovym kříži."

Ačkoliv jsem byl technický antitalent, přece mi došlo, proč ta péče o přesnost. Benda, který o letadlech znal všechno nazpaměť, mi to potvrdil. „Jasný. Dyž je frzenk moc hlubokej, napne se plech bubnu přes hranu, a jak se začne střílet, může prasknout."

„Takže se buben třeba utrhne," řekl Přema.

„Jo," řekl Benda. „Proto ty kalibry."

Přema, jehož letadla zajímala pouze jako možné objekty sabotáže, zavřel oči. Zasněně řekl:

„Pánové, přectavte si to! Přectavte si skopčáka. Má spitfajra na mušce. Zmáčkne spoušť – ratata – a voba bubny se mu urvou, a je v loji!"

Seděli jsme pod vyblitou žárovkou v tabákovém skladu a snili o úspěšném válečném hrdinství. Tam jsem dostal ten blbý nápad.

To proto, že Naďa mi řekla, a oči jako uhlíky jí hořely něčím jiným než láskou:

„Toho dybych znala, kdo to uďál, pro takovýho bych uďála šecko! Šecko, Dane, víš? Ponivač takovej je vopraudu hrdina!"

V souvislosti s Naděnkou a jejím ctěním hrdinů vzaly za své poslední zbytky rozumu.

Zneužil jsem Frantovy hospitalizace – dostal zánět slepého střeva – a vylákal jsem Naďu na rande. Naši odjeli v sobotu na panství hraběte Czernína, aby doplnili proviant, a já v neděli po kostele čekal, až uslyším na schodišti cvakot Nadiných bot. Pak jsem otevřel. Vlekla se do schodů na tak mladou holku – bylo jí devatenáct pryč – trochu těžce, ale to jsem připisoval jejímu permanentnímu hladu. Na hlavě měla nedělní šátek a na bílých líčkách červené růžičky. Snad to bylo taky těmi škrpály – byla celá udýchaná. Zavedl jsem ji do pokoje a poprvé jí nabídl mátiny koláče.

„Ty nemáš rodiče?" zeptal jsem se, když mi vylíčila, jak přelstila strejdu Venhodu, který s ní byl v kostele, ale nejdýl za půl hodiny prý musí zpátky, strejdoj by bylo divný, kde je. Hladovýma očima zkoumala náš pokoj – bronzový lustr s krápníčky z křišťálového skla a takové ty podobné nádhery – a krásně se jí pohybovalo chřípí. Asi čmuchala, co by kde ještě snědla.

„Chceš eště?" zeptal jsem se. Kývla. Šel jsem pátrat do kuchyně a Naďa šla bez pozvání za mnou. Na sporáku mi máti připravila oběd, svíčkovou z koňského masa. Nadina chřípí se zachvěla. Zapnul jsem sporák. „Za moment to bude," řekl jsem. „Ty nemáš rodiče?"

„Mám tátu," pravila. „Ale je v koncentráku." Rozhlédla se, pak si sedla na štokrle u kamen. Třídní instinkt, to si ale říkám až dnes, ve vzpomínkách. Klasický trůn českých služek. Tenkrát mi to nenapadlo. Zahlédl jsem pod ošoupanou černou sukní do kostela bledě modré bombarďáky skoro ke kolenům. Nezdálo se, že se za ně stydí. Sundala si šátek, otočila se ke svíčkové – a ke mně tedy hezkým profilem – a chřípí se jí opět zachvělo.

„Pro co ho sebrali?"

„Kuli Sokolu. Von byl starosta jednoty na Černý Hoře."

„Čim byl –" honem jsem opravil zlověstné perfektum, „– čim je tvuj táta?" Jenže Naďa nebyla na takové věci citlivá. Vyhlídka na možnou – a pravděpodobnou – otcovu smrt v ní nevyvolávala slzy a strach, ale horáckou nenávist.

„Von ďál u Mautnerů na droslích," řekla. „Na Černý Hoře ved cvičení, a dyž byly narozeniny pana prezidenta Masaryka, tak uďál projeu. To eště předtim, než Sokol zakázali. Už to budou málem tři roky."

„Máte od něj – nějaký zprávy?"

„Už dlouho ne. Von už je, chudák, co já vim, možná po smrti. Ty, Dane –"

„Co?"

„Von je to asi hřích – ale Němce já bych mohla klidně zabít. Klidně! Ty ne?"

„No – taky," pravil jsem nejistě, poněvadž jsem o tom dost pochyboval. A nakonec jsem já svého Němce zabil, a Naďa ne – jenže kdo to mohl tenkrát vědět? Svíčková zavoněla. Bylo skoro jedenáct. Naložil jsem Naděnce celou svou porci – vydatnou: dle matčina mínění jsem byl pořád v růstu – a kochal jsem se požitkem pozorování toho, jak kostlivá holka zpracovává svíčkovou jako vyhladovělá kočka. „Mmmhmmmm, to je dóóóbrý!" pochválila oběd, jako předtím ty koláče, jako mnohokrát potom všelijaké štrůdly, makovce, buchty a domácí koňské sekané. Napadlo mi, jestli i cesta k jejímu srdci nevede žaludkem, a že máme vlastně obrácené role. Ale nevěřil jsem tomu. Naďa nebyla taková. Objal jsem ji, sotva dojedla, bez drahot se nechala líbat a bez zábran opětovala mé polibky, hladové jako její gargantuovský apetit. Pusa od ucha k uchu

voněla nakládanou koninou. Pak se mi vyznala z nekonečného obdivu k neznámému hrdinovi, který před dvěma měsíci vyhodil v Kostelci do vzduchu skladiště benzinu.

*Danny,*
*zdravím Tě z Prahy. Sešel jsem se s Matějem. Třešně budou ještě dvakrát kvést. Přijedu v neděli. Nazdar!*

*Tvůj kamarád*
*P.*

❖ ❖ ❖

Příští semestr se naše oddělení bude stěhovat do nové budovy. Už stojí. Má okna z medového skla, které dovnitř propouští sluneční světlo, ale nikoliv sluneční teplo, a ven nepropouští vůbec žádné optické signály. Člověk se patrně bude moci svléct do naha a před plnou loukou undergraduátek, pojídajících na prosluněné trávě své polední *French Fries* s kečupem, vystavit frontální nuditu světlu, i když ne teplu slunečních paprsků. Architekt pamatoval i na přání zvlášť radikálních studentů, takže v některých posluchárnách nebude vůbec nábytek, zato ale různě tvarované boule v podlaze, všechny potažené *wall-to-wall* karpetem. Na jedné bouli budu sedět já jako profesor, na ostatních a mezi ostatními, podobni Gulliverům mezi ňadry Brobdingnagianek, mí studenti. Má je to zbavit trémy, zrelaxovat, zvýšit pozornost a koneckonců zlepšit prospěch. V naší koleji se vůbec hodně experimentuje. Rocky McBeth podal nedávno děkanovi návrh na zakoupení vyřazených padáků od Královského kanadského letectva. Tyto padáky se mají zavěsit v učebnách od stropu tak, aby zakryly okna. Vznikne něco podobného stanu a ve stanu přívětivé přísvětlí, pocit bezpečí, intimity, mateřského lůna. Cílem je rovněž nervózní studenty zrelaxovat, uvolnit, zlepšit a více soustředit na vědy, které jim přednášíme.

S přestěhováním do nové budovy vznikají však také problémy. Rocky, podobný Dürerovu Autoportrétu, a tím pádem Kristuspánovi, se ohrazuje, uraženě a zamračeně. Proč právě jemu má být přidělena pracovna bez oken, jenom s klimatizací a zá-

řivkami, když ze všech kolegů právě jenom on potřebuje okno. Všichni vědí, že má v pracovně experimentálně roztažený padák, a k prozkoumání psychologického efektu padáku je nezbytné přirozené, denní světlo, ne zářivky!

Vzniká spor, zprvu klidný, rychle však přecházející v divokou při. Principál oxfordskou výslovností suše poznamenává, že přirozeně, komu nová budova koleje nevyhovuje, může rezignovat. Freddy Cohen, náš chairman, rudne jak jablko a praví, že to nebyla fair poznámka. Atmosféra ledovatí, potají se dívám na hodinky, mně samému je jedno, budu-li s oknem nebo bez okna. Snažím se být v pracovně co nejmíň, protože jsem pracovny nikdy neměl rád.

Ale kolegy spor strhl. Bojují tvrdě. Jsou to strašně hodní lidé a vzdor mému akcentu a občasným roztodivným formulacím přijali mě mezi sebe jako svého. Ale spor o místnost s nebo bez okna v nich probudil politickou vášeň. Zápolí tuze, zamračeně, pronášejí nádherné věty naplněné anglosasky sofistikovanou ironií. Absurdně mě zalévá něžný pocit. Zdá se mi, že je miluju, ty milé Američany, tak upřímně rozhořčené principálovým pokusem narušit Rockyho lidská práva.

Rocky je Kanaďan, jediný na našem anglickém oddělení. Hoch z Maritimes, žasnoucí Kristuspán, specialista na britské sedmnácté století, ale nedávno jsem mu, netuše co dělám, otevřel dveře do prehistorického světa dadaismu, fauvismu a surrealismu a on v něm nyní je celým srdcem. Staré evropské ismy v něm probudily tvořivost. Minulý týden jsem v pondělí brzo ráno přijel do koleje a o průčelí seděl opřený gigantický panák, sešitý z plastikových pytlů na odpadky, naplněných patrně odpadky. Sahal až do třetího poschodí a očima vyrobenýma ze středových terčů autokola tupě zíral přes edenvaleskou pustinu, do dálky k jezeru Ontarijskému. Plastikový dadaistický Brobdingnagian, vyvřelý z tvůrčí touhy fousatého hocha ze Země Prince Ruperta. Musel na tom pracovat celý víkend. Nechápal jsem, jak mohl toho desetimetrového bublína vůbec sešít, vztyčit, opřít polyesterovými zády o fasádu. Ale krásný superpanáček tam seděl jenom den. Pak na principálův rozkaz zmizel. Co znázorňoval, nevím. Nic.

Porada se rozchází ve stavu neshody. Rocky s hrdě vztyčeným černým plnovousem mizí ve svém stanu, já mizím ve své prázdné pracovně a hned zase v kožichu a s aktovkou vypadnu a sbíhám po zadním schodišti, protože nechci s nikým mluvit o problému s nebo bez okna ani o žádném jiném problému. Stmívá se do ontarijského večera, v němž svítí zdola sníh a shora obloha, rozzářená odrazem zlatých oken v mrakodrapech na Front Street. Jim chci rychle vyjet vstříc, nikým nerušen. Začínám asi stárnout, protože se hodlám ponořit do myšlenek. Myšlenky jsou většinou vzpomínky.

Kolej je už prázdná, studenti odjeli posledním autobusem nebo ve svých otlučených vozech. Jdu dlouhou, prázdnou, vytopenou chodbou k východu.

Najednou odněkud zazní muzika. Jazz. To, čemu my jsme říkali jazz, když jsme to v Kostelci hráli. Tedy swing. *Růžovou pentli měla jsem, když jako dítě před časem* – zní to prapodivně v téhle kanadské koleji, český hlas Eviny Fitzpilarové, touhle antiseptickou chodbou, polepenou plakátky o kursech rychločtení románů, o přednáškách, jež odhalí tvář kontrarevoluce v Chile, o ještě větších právech pro už tak dost preferované ženy, o levném opisování papírů na stroji, o možnosti uvěřit v Hare Krišnu. Muzika vychází z pootevřených dveří studentského *common roomu,* který je napojen na komunikační systém rádia Edenvale. Jdu dovnitř. Prázdná, obrovská místnost, stolky pokryté zbytky potravin, koupených z automatů Canteen Canada. Jejich barevné elektrické oči svítí podél stěny do šera, zející prázdnotě mechanicky nabízejí donaty, gumové koláčky, trigonometrické sendviče se syntetickým kuřetem, kávu, extra silnou kávu, čaj a syntetický bouillon v konzervě; kanadský futurismus… Elektrické oči svítí do bílého příšeří za širokými okny a z ampliónu Evina: *…pentle zmizela, vlasy mi padaj do čela, a život není legrace…* Stojím, zírám, poslouchám, swing končí. Pak z ampliónu jiný hlas, rovněž dívčí, anglicky, s lehounkým akcentem, charakteristickým pro Veroniku Prstovou. Mluví k nikomu. Sebe nepočítám. Já její poselství k moudrosti nepotřebuju:

„Tak se tak dívám z okna, *well,* máme pravé kanadské zim-

ní počasí, chumelí vata, to zas nebudou vidět hvězdy, *well,* vlastně měsíc. Dnes má být v úplňku. V koleji už stejně nikdo není, že ne? Tak vám zahraju takovej rock, ten jste neslyšeli, mí pitomí miláčkové. *Černá limuzína.* Víte, co je *Černá limuzína?* To když se v Praze upálil jeden kluk, Palach, tak estébáci zavraždili jednu holku a svedli to na západní Němce. Na západoněmecký špióny. Ale každej přirozeně věděl, kdo to tý holce udělal, a každej přirozeně musel držet jazyk za zuby. Tak tady to je. *Černá limuzína.* Hraje skupina Flamingo a zpívá Marie Rottrová."

Veronika zmlkne, zazní Rottrová:

*Já měla sen, že ke mně anděl slít,*
*píseň že smutnou mi zpívá.*
*Nebyl to déšť, co křídel stopy smyl.*
*Málo mého času zbývá –*

Nevím, zda interpretace textu od Veroniky Prstové není jenom její zbožné přání a jestli Rottrová a mládenci z Flaminga spíš v narážkách nepropagují estébáckou verzi, ne že by jí věřili, ale aby potom mohli hrát Simona a Garfunkela nebo kteréhо Američana vlastně chtějí hrát. V prázdném komonrůmu Edenvaleské koleje, která stojí uprostřed pustiny svažující se k jezeru Ontarijskému, zní však píseň strašidelně. Jako nad Havranem stoupají mi slzy do očí. V duchu ji vidím, toho dubčekovského sirotka, tu smutnou českou holku, jak sama v rozhlasové kabině v šestém poschodí koleje vysílá do vylidněných kafetérií své rockové poselství, doléhající nanejvýš k nerozumějícím uším italských uklízeček.

Tak to poslouchám aspoň já. Jediný, kdo tomu tady rozumí:

*Proč zrovna já*
*už mám být brzy tou,*
*co jí osud hlavu stíná?*

*„That's Czechoslovak?"* ozve se za mnou. Leknu se. Ohlédnu se. Irena Svenssonová. V elegantním kabátku se sealskino-

vou podšívkou, nějaká nákladná butika v Yorkvillu. Objevila se tu jako duch.

„Ne, česky," řeknu a dodám, trochu popuzeně, protože po skoro dvou letech mých instruktáží by to už mohla vědět i zabedněná Kanaďanka: „Žádný československý jazyk neexistuje."

*„Really?"* praví jakoby udiveně a zaposlouchá se do zpěvu. „*She's a terrific singer!"* vyjádří se chladně v superlativní terminologii své země. Plavé vlasy rozhozené na límci z kůže tuleních mláďat jí jiskří odleskem svítící mašiny na coca-colu. Poslouchá. Poslouchám s ní:

*Ráda mám své dny plné soužení,*
*pár hříchů. Nebudu jiná.*
*Proč mě straší jak hrůzyplný sen*
*dlouhá, černá limuzína?*

*„Soul?"* zeptá se Irena. Pokud jde o rockovou muziku, má zřejmě vysoké IQ. Vykládám jí obsah písničky a Veroničinu interpretaci.

„Proč ji zabili?"

„To nevím."

„Museli přeci mít důvod."

„To jistě museli."

„Ale vy nevíte jaký?"

„Ne."

„Jaký mohli mít? Mladá holka –"

„Nečetla jste nikdy Jamese Bonda?"

Blýskne po mně luxusně vyšisovanýma očima.

„Ne. Měla jsem ho snad číst, pane profesore?"

„Ne z literárních důvodů. Ale součást naší – jestli chcete: kultury – to je. Dokonce symptomatická."

Do komonrůmu vtrhne skupina uklízeček. „Pojďte." Přejdeme místností ke skleněným dveřím a jimi do noci. Vichřice už přestala. Ještě za námi zazní Veroničin samotinký hlas: „Pomalu šest. Venku pořád sněží vata. Co kdybysme si pustili Vánoce? Už přicházejí. Tady to je. *Purpura*. Od nějakýho pána, co se jmenuje Jirži Suči."